

FISK VE FASIK - SIRAT-I MÜSTAKİM İLİŞKİSİ

Kayseri muhakemat kampı ilk dersimizde bana düşen ders i.İcaz'da Bakara Suresi 27. ayetini

Ö FASIKLAR ALLAH'A İTAATTEN ÇIKIP MİSAK-I EZELİDE YAPTIKLARI AHİTLERİNİ BOZARLAR.

ALLAH'IN AKRABALAR VE MÜMİNLER ARASINDA EMRETTİĞİ BAĞLANTIYI KESERLER

ONLAR YERYÜZÜNDE BOZGUNCULUK ÇIKARIRLAR.

tefsir ediyor.

FISK VE FASIK TANIMI

i.İcaz da yapılan fisk tanımı şöyle

FISK: Haktan udul, ayrılmak, haddten tecavüz, hayat-ı ebediyeden çıkıp terketmek.

FASIK: Fisk fiilini sürekli işleyen manasına geliyor.

Fiskin üç mertebesi vardır:

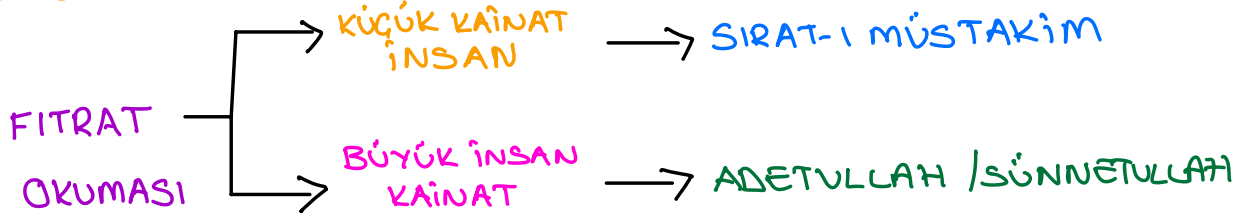
1- Günahı çirkin kabul etmekle beraber nefse uyup günah işlemek

2- Günahı günah bilip sürekli işlemek

3- Günahın günahlığını inkar ile onu iyibir şey görüp işlemek

Üçüncü maddeye Üstad gıybet bahsinde fasık-ı mütecahir. Yani fenalıklar sıkılmıyor, belki istediği seyyiatla iftihar ediyor, zulmü ile telezzüz ediyor, sıkılmayarak asikare işliyor manasını veriyor.

Cenab-ı Hak insanı ahsen-i takvim suretinde yaratmış
Yine Rum Suresinde "O HALDE SEN HANİF OLARAK BÜTÜN
VARLIĞINLA DİNE, ALLAH'IN SANLARI HANGİ FITRAT ÜZERE YARATMIŞ
SA ONA YÖNEL" (RUM-30) ayeti ile İslamın fitrat dini oldu-
ğunu nazara veriyor. Dolayısı ile dine muhalefet fitrata
muhalefetle başlıyor. Fitrat okumasını iki noktadan yap-
mak gerek. Biri insanın nefsinde, diğeri büyük insan olan
kainatta

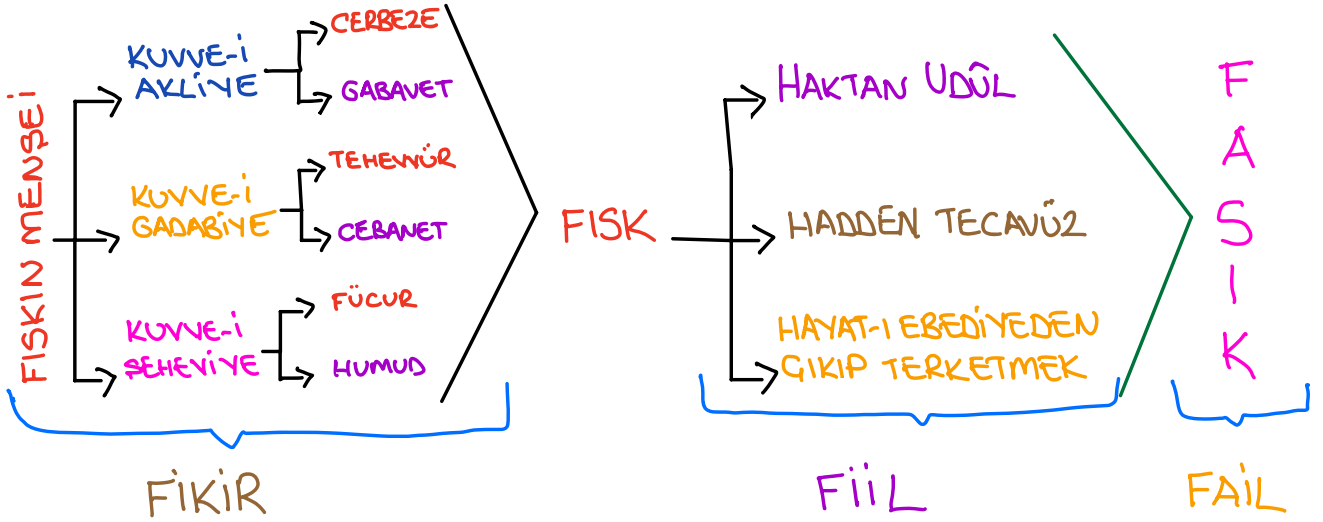
Din enfüs ve afakta bu fitrat kanunlarının bütünü oluyor.
Bu manayı teyiden insanın dini hakta sabit kalabilmesi-
nin yegane yolu haddi vasat olan ortayı bulmak
zorunluluğu yarı üç kuvvenin ifrat ve tefritinden azade
olup itidal üzere yaşamasıyla olur.

Bu konuda Bakara Suresi 143. ayetde orta yolun
önemine dair şu ayet nazara verilir.

BÖYLECE SİZLER İNSANLARA BİRER ŞAHİT OLASINIZ,
PEYGAMBERDE SİZE BİR ŞAHİT OLSUN DİYE SİZİ ORTA BİR
ÜMMET YAPTIK. (BAKARA 143)

Üstad fıskı üç kuvvenin ifrat ve tefrit mertebelerinden çıkan bir netice olarak ele almış. Fısk neticesi üç mer-
tebede zararını nazara verilerek ifade edilmiş.

Fısk tabiri yapıldıktan sonra fıskın menşei olarak sırat-ı müstakimın kaynağı olan kuvve-i gadabiyeye, kuvve-i akliye ve kuvve-i şeheviyenin ifrat ve tefritinden nes'et ettiği ifade edildi. Bu tanımlamalardan sonra fıskın menşei sistemin fikir kısmı, haktan udûl, hadden tecavüz, hayat-ı ebediyeden çıkıp terk etmek fiil kısmı, bu fiilleri sürekli yapıpda fosık oluyor yani fail oluyor.

MERTEBELER

KUVVELER

AKIL

ŞEHVET

GADAB

İFRAT

CERBEZE

FÜCUR

TEHEVVÜR

VASAT

HİKMET

İFFET

SECAAT

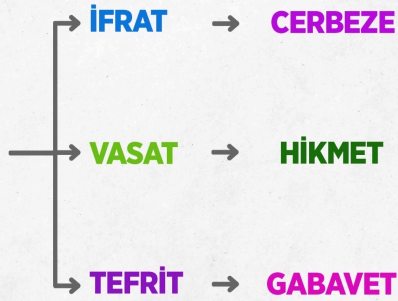
TEFRİT

GABAVET

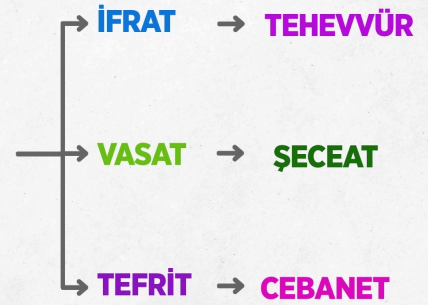
HUMUD

CEBANET

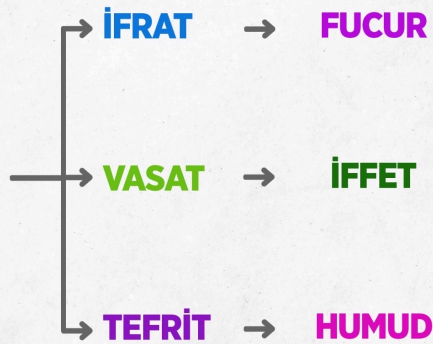
KUVVE-İ AKLIYE

KUVVE-İ GAZABIYE

KUVVE-İ ŞEHEVİYE

Konu şöyle devam ediyor.

kuvve-i sheviye denilen üç kuvvetin ifrat ve tefritinden neş'et eder. Evet ifrat veya tefrit, delillere karşı bir isyandır. Yani sahife-i âlemde yaratılan delail, uhûd-u İlahiye hükmündedir. O delaile muhalefet eden, Cenab-ı Hak'la fitraten yapmış olduğu ahdini bozmuş olur. Ve keza ifrat ve tefrit hayat-ı nefsiye ve ruhiyenin maraz ve

Fasikin ilk zararı Cenabı Hak'la fitraten yapmış olduğum ahdim olan elest bezmi diye ifade edilen vahdet diyarında "Ben sizin Rabbiniz miyim?" sorusuna "Evet sen bizim Rabbimizsin" sözünü teyid adına gönderildiğim kesret aleminde teyid edememekle başlıyor.

Kesret diyarı olan hikmet dünyası olan bu aleme gönderilen insana sahife-i âlemde Rabbini hatırlatacak sayısız had ve hesaba gelmeyen deliller gösteriliyor.

İnsan özellik üç kuvveyi vahyin terbiyesine tabi tutulmayıp ifrat ve tefrit ile istikameti kaybettiğinde bu delilleri göremez, tadamaz, anlayamaz, okuyamaz hale gelip delillere karşı muhalefet ederek "Sen bizim Rabbimizsin" sözünü inkar edip, ihson, cemal, kemal gördüğü herseyi Rab olarak görmeye başlar

İ.İcaz'da yine fasikin fıskıya düşme sebepleri nazara verilirken Kur'an'ı inkarlarının sebebi kitabı kebir-i kainat-taki nizam ve intizamın inkarı olduğu şöyle zikredilir.

tavsifleri, pek yüksek ve latif bir münasebeti taşıyor. Evet sanki Kur'an-ı Kerim diyor ki: "Kur'an-ı ekber denilen kâinatın nizamında kudret-i ezeliyenin i'cazını göremeyen veya görmek istemeyen o fâsıkların; Kur'an-ı Kerim'in de nazm u i'cazında tereddüdleri ve kör gözleriyle i'cazını göremeyip inkâr etmeleri, baîd ve garib değildir. Zira onlar, kâinattaki nizam ve intizamı tesadüfe ve tahavvülât-ı garibeyi ve inkılabat-ı acibeyi abesiyete ve tesadüfe isnad ettiklerinden, bozulmuş olan ruhlarının gözünden o nizam tesettür edip görünmediği gibi, pis fitratlarıyla da, Kur'anın mu'ciz olan nazmını karışık, mukaddemelerini akîm, semerelerini acı gördüler.

i:ICA2 173

Cümlelerin devamında

ahdini bozmuş olur. Ve keza ifrat ve tefrit hayat-ı nefsiye ve ruhiyenin maraz ve hastalığını intac eden esbabdandır. Buna fiskın birinci sıfatı olan

يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ cümlesiyle işaret edilmiştir.

İnsan bedeninde ruhun yaşayabilmesi için derc olunan üç kuvve ifrat ve tefrit ile bozulunca bu maraz ve hastalığı netice veriyor. Bu mana Muhakemat'ta şöyle geçiyor

Ey birader!.. İşte sıra üçüncü cihete geldi. İyi tefekkür et! Şöyle: Ahlâktaki ifrat ve tefrit ise, istidatı ifsad ediyor. Ve şu ifsad ise abesiyeti intac eder. Ve şu abesiyet ise; kâinatın en küçük ve en ehemmiyetsiz şeylerinde mesalih ve hikemin riayetiyle, âlemde hükümfermalığı bedihî olan hikmet-i İlahiyeye münakızdır.

Ahlakın bozulması istidatların bozulması, kabiliyetlerin tefessühü yani sırr-ı ahsen-i takvimden uzaklaşma anlamına geliyor. Ahlakın bozulması ile insan fitratının ihtiyaçlarına yani kendisine verilen maddi ve manevi cihazat ve letaifin asli vazife ve ihtiyaçları unutulunca kendi yaratılışındaki hikmeti göremediğinden kendi penceresinden baktığı kâinatı abes ve hikmetsizlik görecektir. Nefsi ve ruhi maraz ve hastalıklara arifler olacak.

Ayette geçen "ahd" kelimesi sözü tutmak anlamına gelirken, misak ise sağlam pekiştirilmiş ahd anlamına geliyor. Yine bu kelime Allah lafzı ile irtibatlandırıldığında değeri ziyadeleştirilmiş. Zira Allah lafzı ile irtibatlandırılan şeyin değeri artar "Beytullah - Allah'ın evi" gibi. Allah ile ahdi bozmak bu noktadan çok büyük bir günahdır. Burada ahdi bozmak manasını enfüs ve afakta söyle

AHDI BOZMAK

<u>AKIL</u>	<u>GADAB</u>	<u>ŞEHVET</u>
Cerbeze	Tehvür	Fücur
Gabevet	Cehnet	Humud

- 1- Elest bezmindeki sözü unuturlar.
- 2- İnsanın mahiyetindeki delilleri unuturlar.
- 3- Kainattaki delillere karşı isyon ederler.

cümlesiyle işaret edilmiştir. Ve keza ifrat ve tefrit, hayat-ı içtimaiyeye karşı isyan ateşini yakan iki âmildir. Evet bu âmiller hayat-ı içtimaiyeyi nizam ve intizam altına alan rabitaları, kanunları keser atar. Evet şehvet veya gazab haddini aşarsa, ırz ve namuslar pay-mal olur, masumlar mahvolur. Buna da, fiskın ikinci sıfatı olan

وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

cümlesiyle işaret edilmiştir.

Fiskın ikinci sıfatına

"ALLAH'IN AKRABALAR VE MÜ'MİNLER

ARASINDA EMRETTİĞİ BAĞLANTIYI KESERLER" ayeti işaret ediyor.

Hayat-ı içtimaiye bireylerden oluşur. Ve insan fıtraten gerek kainatla gerekse ebna-yı cinsi ile sürekli irtibatı olan bir varlıktır. Üç kuvvenin ifrat ve tefriti hayat-ı içtimaiyeyi nizam ve intizam altına alan kanunları keser atar. ifrat ve tefrit sıfatı kelamdan gelen şeriata muhalif olduğu gibi sıfatı iradeden gelen toplumsal konuların ismi olan beşeri konulara da muhalefettir.

Kuvve-i akliyenin ifratı ile hakkı batıl ve batılı hak görme ve gösterme, tefriti ile doğru ve yanlış ayırt edememe ile hem maddi hem manevi hayat ifsad olur.

Kuvve-i şehviyenin ifratı fücur ile ırz ve namuslar payimal olur, zina ve gayri mesru ilişkiler çoğalır tefriti humud ile insan nesli yok olur.

Kuvve-i gadabiyenin ifratı tehevür ile maddî ve monevî hîabir seyden korkmamakla zülûmler, saraslar artar. Tefrit mertebesi cebnet ile hayat herseyden korkmakla yasonmaz hale gelir.

Âyette geçen "birleştirilmesini emrettiği şeyi keserler" tefsirlerde mü'min ve akrabalık bağ olarak zikrediliyor. Bu mana üç kuvvenin ifrat ve tefriti ile insanlar arasındaki bağın kopmasına sebep olduğuna isaret olabilir. Enfîs mana olarakta insanın maddî ve monevî cihazat ve latifelerinin arasındaki irtibatın ve onların monevî ihtiyaçları ile olan irtibatın kesilme manası olarak anlıyorum.

174

وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

Bu cümledeki emir, iki kısımdır:

Birisi, teşriîdir ki, sıla-i rahm ile tabir edilen akraba ve mü'minler arasında şer'an emredilen muvasala hattıdır.

Diğeri, emr-i tekvinîdir ki, fitrî kanunlar ile âdetullahın tazammun ettiği emirlerdir. Meselâ ilmin i'tası, manen ameli emrediyor; zekânın i'tası, ilmi emrediyor; istidadın bulunması, zekâyı; aklın verilmesi, marifetullahı; kudretin verilmesi, çalışmayı; cesaretin verilmesi, cihadı manen ve tekvinen emrediyor.

İşte o fâsıklar, bu gibi şeylerin arasında şer'an ve tekvinen tesis edilen muvasala hattını kesiyorlar. Meselâ akılları marifetullaha, zekâları ilme küs olduğu gibi; akrabalara ve mü'minlere dahi dargın olup, gidip gelmiyorlar.

Ve keza dünya nizamının bozulmasını intac edip **fesad** ve ihtilâle sebebiyet veren iki ihtilâlcidirler. Buna dahi, fıskın üçüncü sıfatı olan

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

cümlesiyle işaret edilmiştir. Evet fâsık olan kimsenin kuvve-i aklîye ve fikriyesi itidali kaybedip safsatalara düşerse, **itikadata ait rabitaları kesmekle**, hayat-ı ebediyesini yırtar atar. Ve keza kuvve-i gazabîyesi hadd-i vasatı tecavüz ederse, hayat-ı içtimaiyenin hem yüzünü, hem astarını yırtar, altüst eder. Ve keza kuvve-i şehvîyesi haddi aşarsa heva-i nefse tâbi olur, kalbinden şefkat-i cinsiye zâil olur, kendisi berbad olacağı gibi başkalarını da berbad edecektir. Bu itibarla fâsıklar hem nev'inin zararına, hem Arz'ın fesadına çalışmış olur.

Fıskın üçüncü sıfatı "Arzın fesadı" oluyor.

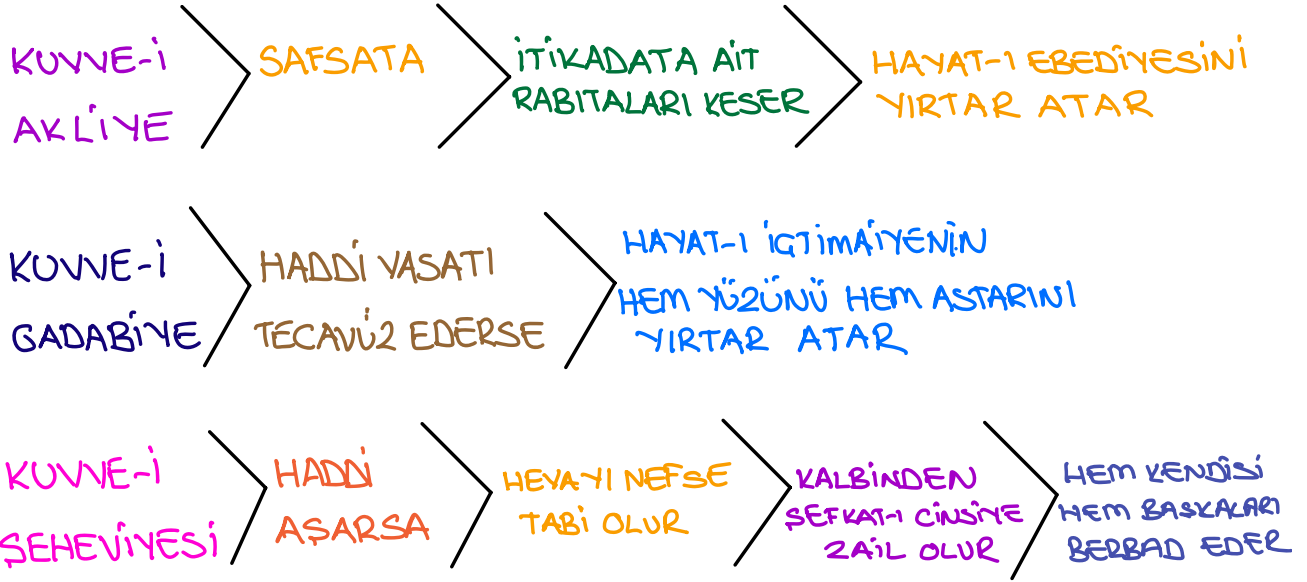
İ. İcaz'ın Sırr-ı Hilafet-i İnsaniye bölümünde melâikenin beşerin isyanlarının devam ve istimrarını bilmeleri noktasında bunun bilgisine ulaşma yeri olarak "insandaki kuvve-i gazabîye, şehvîyeden anlamlıkları" ifade ediliyor. Devamında çok önemli bir noktaya temas ediliyor. Şöyleki:

فِيهَا

: Kuvve-i şehvîye ile Arz'da fesad hasıl olur, kuvve-i gazabîyenin tecavüzüyle katl ü kıtale mahal olur. Halbuki Arz, takva üzerine tesis edilmiş bir mescid hükmündedir.

Arz insanlığın takvası üzerine tesis edilmiş bir mescid hükmündedir. Takvanın işletim merkezinde üç kuvvenin doğru kullanılması, işlettilmesi ile sağlanır.

Çalışmış olduğum yerde de üç kuvvenin bozulmasıyla fesad ve ihtilalin olacağı nazara veriliyor.

أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

: Bu cümle, evvelki cümlenin neticesi ve aynı zamanda te'kididir. Şöyle ki:

Evvelki cümlede ahdi bozmak, sıla-i rahmi kesmek, Arz'da fesad yapmak gibi fâsıkın cinayetlerini korkunç bir şekilde söyledikten sonra, bu cümlede evvelki tehdid ve korkuyu te'kid için, fâsıkın cinayetlerinin netice ve cezasını şöyle beyan etmiştir: O fâsıklar, âhiretlerini verip dünyayı aldıkları gibi, hidayeti dalaletle tebdil eden kafasız adamlardır.